

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl. 1/2, an
3 fl. 1/2, an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs. 1/2,
an 9 frcs. 1/2, an
4 frcs. 50 cm.
Fiecare apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Foie bisericească-politică.

Insertiuni

Un sir garmond:
odată 7 cr., a doua oară
6 cr., a treia oară 5 cr.,
și de fiecare publica-
țiune timbru de 30 cr.
Tot ce privesce foie
să se adreseze la «Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»
în
Blas.

Anul VI.

Blas 30 Maiu 1896.

Numărul 22.

Descompunere.

Legile politice-bisericesci ale guvernului încep a aduce deja rodul său. Ceea ce înaintea ori cărui om limpede vedător era lămurit, acum într-o adevăr se împlinește.

Legile politice-bisericesci au aruncat simburile descompunerii în toate partidele liberale, și fiind că toate partidele parlamentului ungar sînt liberale, de bôla descompunerii cuprins a trebuit să fie întreg trupul parlamentului ungar.

Într-o adevăr prin legile politice-bisericesci ale guvernului s'a ajuns până la estremul îndumnezeirii statului și ateismului social. Prin legile aceste deci s'a creat o basă comună pentru toți liberalii, căci un liberal veritabil nu pôte să nu primescă cu entuziasm toate legile liberale împreună cu toate institutiunile, pe cari le garantează.

Care trebuie să fie urmarea?

Urmarea trebuie să fie, ca liberalii credincioși legilor politice-bisericesci să se grupeze în jurul lor și la o altă să le susțină, ér cei ce nu împărtășesc convingerile nefericitelor legi liberale, aceia trebuie să se lapede de ele și să cerce să și valideze veștile sale pe alte căi.

Etă cum au aruncat legile politice-bisericesci simburile discordiei în parlamentul magiar.

Și efectele deja se arată.

Din cei ce au părăsit partidul guvernului din cauza legilor bisericesci, unii se pregătesc a se întorce în partidul

guvernamental, căci nu pricep, cum ar puté ei să rămână și liberali și antiguvernamentali, și nu pricep mai virtuos, cum ar puté subsista țara, dacă ei nu ar mai reprezenta-o în parlament; ér alții vor trece cu totul în opoziție, neputënd împărtăși bazele create prin legile numite.

Tot așa e și cu partidul național al lui Apponyi. Membrii acestui partid încă nu ved, de ce să stea în vecinică opoziție aceia dintre ei, cari au votat legile guvernului, și pe cari nimic principial nu-i desparte de partidul liberal-guvernamental, ér alții, cari nu consimțesc cu legile politice-bisericesci, nu ved, cum va puté rămâne solidar un partid, a cărui membri sînt desbinați în cestiuni principiale. Aici încă e gata procesul de descompunere. Conducătorul partidului contele Apponyi deja de luni de zile a început a părăsi terenul politic, plin de desamăgiri și de disgust.

E tristă sôrtea contelui Apponyi. Înainte de asta cu mai mulți ani cu încredere priviau la el elementele conservatoare ale acestei țări. Azi totul e pierdut, ori ce speranță nimicită, de ôre ce contele Apponyi a jertfit principiile pentru de a rămâne poporal, și în loc de poporalitate a secerat neîncredere în sus, părăsire de cătră ai săi.

Partidul independentist e desbinat de mai înainte. În timpul din urmă desbinarea s'a făcut numai definitivă. Și dintre aceștia unii au vedut, că gu-

vern mai independentist, mai liberal-radical și mai kossuthist nu le trebuie, de cum sînt guvernele liberale, cari n'au grije de Dumnezeu, nici de rege, nici de țară. Aceștia deci pe față spriginesc guvernul la toate ocașiile. În fruntea lor stă Kossuth Ferencz, micul prunc al marelui sfînt de la Turin. Ceealaltă parte a partidului în frunte cu Ugron vre, să rămână în opoziție, și fiind că cestiunile de drept public nu mai prea au efect, agiteză cu sufragiul universal și cu altele, în sfârșit cêrcă baze principiale diferențiale.

Din toate aceste se vede, că descompunerea e pe cale bună. Liberalismul e în transformățiune, pe cale de cristalizare, în liberalism ateu, neconstituțional, revoluționar și radical.

Rămâne un singur partid ca un singur om: e partidul poporal. Acest partid are scris pe stindard restaurarea statului pe bazele puse de primul rege Ștefan, pe baze creștine de egalitate, iubire, frățietate și libertate.

Ce va fi ultima urmare din tot procesul? Va fi, că se vor forma două partide mari, unul radical-liberal, altul conservator-creștin.

Și unde va fi locul naționalităților?

E limpede, că naționalitățile vor avé a se grupa separat cu programele sale bine detărșurate, înse în cele alalte locul lor va fi alătura cu partidul creștin-conservator, pe care în schimb pentru contrasprigin îl vor sprigini în

Feuilleton.

Prîntică Aritmetică și Astronomie.

Omule, fii nu numai crutător, dar chiar creștin în judecarea altora. Vești, mai învăță și din pățania altora, și nu aștepta, să te vești, ca să știi, că de foc nu e bine, să te vești. Vești, eă de multe ori am cărtit asupra altora, că prea pe lung vorbesc ori scriu, prea le încep toate de la Moș-Adam, și acum am ajuns, să încep, — îmi caută, și o fac —, curat închiat de la strămoșul nostru.

Îmi vești zice pôte: Ce are de a face strămoșul nostru cu matematica? Puțin, mai des după ce a început munca grea pentru susținerea vieții, fără îndoelă prea puțin se a fi gândit la numerii și la socôte, și tot cam atăta se vor fi gândit și ficiorii lui și următorii acestora multă vreme. Puțin înse tot se vor fi gândit, e cu neputință, să nu se le gîndit. De nu alta, dar pe ai săi și pe de sale va fi trebuit, să le numere sau să știe după număr. Pămîntul sêmănat și creat în sudorea feței îi va fi adus rodă, și rodă o va fi luat în samă. Și în timp

de odihnă, în timp de plôe va fi cercat, să-și dea samă, câtă rodă i-a adus sêmînta sêmănată, și cât va trebui, să samene, ca să-i aducă îndoit și întreit atăta.

Animalele de casă i-se vor fi sporit, și fără îndoelă până și copilașii casei vor fi venit, să lea parte la bucurie și să le numere ori cel puțin să întreb pe tata sau pe mama după al lor număr.

Sôre fără îndoelă va fi fost și pe atunci, și ziua și noptea își vor fi urmat cursul și pe atunci ca și acuma, și de nu alții, dar capul casei va fi trebuit, să se ocupe și cu gîndul: de câte ori va mai răsări și apune sôrele, până să sosescă timpul sêmănatului ori al adunării rodelor de pe câmpurile sêmămate.

Cerul nu e de ieri de alaltă ieri, și nu de ieri de alaltă ieri sînt stelele pe el, și pe cum azi în frumoșele sêri de primăvară și de vară întrebă copiii pe părinți despre lună și despre stele, așa vor fi întreat fără îndoelă și în vremurile străvechi. Întreat vor fi, cum e lună, și de ce nu luminéză de cât noptea și nici noptea nu tot de una; întreat vor fi despre stele, pentru ce unele sînt mari, altele mai mici, și câte sînt mari și câte mici, și părinții le vor fi spus cu drag, ce și cât vor fi știut și dinșii.

Le vor fi numărat stelele mai mari și mai luminôse, ér despre cele mici le vor fi spus, că sînt nenumărate.

Și alte multe întrebări le vor mai fi pus copiii, căci copiii tot copii vor fi fost și atunci, ér părinții în dorința de a le puté spune cât mai multe, în ôre de odihnă vor fi cercat cu tot de-adinsul, să-și dea samă despre cât mai multe lucruri.

Sôrele nu tot de una încăldesce într-o formă, vara e mai caldă, primăvara și toamna mai puțin, iérna și mai puțin. Luna nu se vede tot de una, și când se vede, încă nu se vede tot de una pe o formă. Une oria abia o vești, apoi tot creșce, creșce și se rotundesce, până ce ajunge lună plină, apoi érá scade, scade, până ce dispare. Strămoșii nostri dacă nu-și vor fi sfârșat capul, să afe, cum și pentru ce se întimplă toate aceste, atăta fără îndoelă tot vor fi făcut, să numere, câte zile sînt de la o lună nouă și până la alta, și câte luni noue de la o vară până la alta.

Patriarchul Iacob în Mesopotania și mamă-sa Raveca acasă în Canaan de câte ori nu vor fi numărat lunile și anii de la durerôsa despărțire, ce pe el îl făcu pribeag în lume, ér pe ea o lipsi de ficiorii ei cel

ale lui, intru cât ele nu se opun programului naționalităților.

Etă unde trebuie să ducă procesul de descompunere. Etă cum trebuie să se formeze icóna fiitórelor parlamente ungare.

E bine, să ne gândim bine și de acum la acéstă formare și să ne pregătim, pentru ca la momentul dat să nu ne găsim nepregătiți.

„După principii Năsăudeno.“ — Purtarea guvernului și a fracțiunii independentiste Iusth-Kossuth față cu dorința îndreptată spre introducerea unui sistem electoral mai bun și mai curat și spre lărgirea dreptului electoral a îndemnat pe „M. Áll.“, să scrie în numărul său din 27 a. c. un prim articol cu inscripția de mai la deal.

În articolul acesta „M. Áll.“ zice mai apoi:

„Prea stimatul guvern și satelitul lui cel credincios, micul fiu al „marelui“ Kossuth, spre apărarea sa nu zic mai puțin, de cât că dacă se schimbă legile electorale, atunci naționalitățile ajung în parlament, și asta ar fi sfârșitul egemoniei magiare.

„Ce înșamnă asta? Înșamnă, că egemonia magiară în țara acésta n'are nici un temeiú firesc, căci ea dóră se póte susține numai prin o lege electorală învechită, rea, putredă, prin năsăudism și prin alegeri ca cea de la Nyitra. Așa dară în interesul magiarismului țara acésta trebuie să se guverneze prin un parlamentarism contrafiresc și minciunos, căci altminterea în dată o mână federaliștii.

„Ce înșamnă asta? Înșamnă, că naționalitățile sînt o plebe așa de rea, cât dacă ajung aci în parlament, nu pot să facă nici un lucru folositoriu pentru binele public. Așa de stricați și vîndători de patrie sînt ómenii aceia ai naționalităților, cât au să fie turtiți la pãrete ori chiar să fie aruncați a fară, pe cum Fariseii au aruncat a fară

din sinagogă pe tinéru născut orb și vindecat.

„Fie dar, asta saú e adevératá saú nu. Dacă e adevératá, atunci înșă-și patria nóstră e o absurditate mare. Cine a auđit una ca acésta, că o țară, a cărei majoritate se compune din vîndători de patrie, să póta subsista o mie de ani? Saú nu e adevératá, și atunci are să se pună în stare de acúșă, ori cine în interesul său înșală națiunea cu cuvinte minciunóse, fie acela guvernul, fie om privat.

„Dór dacă óre cine o póte sci bine, atunci Ardelénu Bányfy și micul ficior al „marelui“ Kossuth ar puté să o scie, că războiul civil al naționalităților a fost o contrarevoluție gătítă de sus așa zicénd ca pedépsă pentru acea politica de naționalități negeneróșă și ignorantă, carea a aflat de bine Kossuth să o continue, și carea, dure, are încă atâția pãrtinitori magiari. Micimea aceea de inimă, care naționalităților, celor ce trãesc la sinul patriei și vécuri întregi s'au luptat dimpreună cu magiarimea acum în contra Turcilor, acum în contra Germanilor, le-a negat până și unitatea întemeiată pe legătura etnografică, ignoranța aceea, care prin fapte lipsite de tact și prin vătémări mână pe toți civii de limbă străină nu numai în brațele Austriei, ci și în străinătate, ca să conspireze și să blasteme, acestea au făcut, să fim astăzi nevoiți a constata, că da, sînt federaliști și desvóltă activitate.

„Nu e deci de lipsă aceea, ca să sugrume modificarea legii electorale cu fantómele federalismului, ci ca să mărturisescă, că după întrarea în parlament a ómenilor naționalităților n'ar sci, ce să facă cu ei, pentru că nu se pot smulge din comodisarea obiécuită.

„Naționalistii au partide federaliste. Se póte zice, că acésta forméză partea mai neatrănătoare a naționalistilor. Cei alaiți sînt mameluci credincioși, și așa se face cu puțință, că majoritatea uriașă a cercurilor guvernului o dau ținuturile locuite de naționalități, numai cât dacă s'ar schimba legea

electorală, atunci guvernul ar perde cercurile acestea și anume nu în favoarea federaliștilor, ci în favoarea altor partide opoziționale și naționaliste nefederaliste, căci pe lângă totă lipsa de tact a Kossuthiștilor între naționalistii sînt chiar și antiaustriaci. Hinc illae lacrimae!

„Așa dar acésta ar trebui să o mărturisescă, ér nu să dea federaliștilor armă în mână, căci aceștia s'au obiécuit a scóte apoi folos din ast fel de enunțări.

„Dar Bányfy nu se dá. Românii federaliști au voit, să țină în Sibiu conferență. Căpitanul Sibiului, evident că regulat de aici, opresce ținerea conferenței, pentru că, — zice, — în Ungaria există numai o singură națiune politică și acésta e cea magiară, și pentru că nu este iertat a agita, a forma partid în contra unei legi fundamentale. Dr Raț apeléză, îl resping, apeléză din nou la ministeriú, și acum putem, să așteptăm hotãrrea „de înșamnățate principială“ a dlui ministru.

„Fapt e, că o lege fundamentală a constituției nóstre e art. de lege 44 din 1868 „despre egala îndreptățire a naționalităților“. Așa dar sînt naționalități, de binele cărora se póte grije în legile nóstre. Dar prin acésta eo ipso se dá naționalităților dreptul de a veghia prin un partid deosebit asupra observării aceștii legi. Aceea, că legea recunóște numai o singură națiune politică, nu va să zică, că în cadrul aceștii națiuni politice nu este iertat, să existe naționalități, căci atunci însu-și titlul legii, ba întrégă legea n'are nici un sens, ci va să zică numai atâta, că drepturile, cari compet națiunii politice întregi, adecă totalității locuitorilor țerii, nu este iertat, să le pretindă pe sama sa o naționalitate spre paguba celorlalte, de óre ce comune sînt dreptul și datorința. A conchide deci din acésta, că partid național nu póte să existe în nici o direcție, e simplaminte o absurditate.

„În o țară constituțională și liberă da, se póte forma partid de ori ce direcție, dar el în activitatea sa e obligat de a folosi mij-

lubit? În lungile zile petrecute singur singurel cu turma sa iubită de câte ori nu va fi numărât, câte luni și câte zile mai are, până să trecă timpul, ce-l statorise sgãrcitul și viclénu unchiú?

Etă primele începuturi în Aritmetică și Astronomie!

Când ómenii înmulțindu-se pentru mai bună scutință vor fi format comunități, triburi, state, și unii nu vor mai fi avut, să muncescă în sudórea feței, fără îndoelă la modestele începuturi de Aritmetică și Astronomie aceștia prin puterea minții lor vor fi aflat și adaus și alte cunoscințe.

În comunități, în state sînt fel de fel de slujbe, fel de fel de obligaminte, tóte legate de timp, tóte împreunate cu numărări și socotiri, așa că Aritmetica și Astronomia au trebuit să țină paș cu desvóltarea societății.

E cu neputință, să urmărim paș de paș desvóltarea de pe timpurile acele, fiind că nu prea avem mărturii și urme; dar din cele mai vechi urme, ce le avem, se vede, că Aritmetica și Astronomia erau sóte nedespãrtite ale omului. La Greci, la Romani, la Egipteni, la Vaviloneni, la Iudei, la Indi, la Sinezii, cu un cuvînt la tóte popórele culturale vechi aflăm urme de socotirea timpului și de cãlindar.

În special la Romani încă sub Numa Pompiliú, va să zică la câți va ani după întemeierea Romei, s'a introdus anul lunar de 12 luni sau 355 de zile, la cari, mai tot la doi ani, se mai alătura o a 13-a lună.

Azi scim, că pãmîntul își percurge calea

sa în jurul sórelui în 365 de zile 5 óre, 48 minute și 48 secunde. Dar de unde vrei, să o fie sciut acésta strămoșii nostri pe acele timpuri?

Mi-ar plăcé, să ved, care dintre noi ar puté, să-și dea samă despre timp, dacă zile și nopți întregi ar zăcé în leșin și de o dată numai s'ar trezi? O ziuă e ca și alta, și pe fața nici uneia nu este scris, dacă e Lună ori Marți, dacă e Sãmbătă ori Vineri.

Și dacă nu zile și sãptemãni, ci luni întregi ai zăcé luptãndu-te cu mórtea, și când să te trezesci la viață, te-ai trezi într'un loc coperit tot numai cu stînci, ori apoi în mijlocul cutãrei mării, spune-mi, de unde ai sci, în ce anutimp, în care parte a anului te afi? Zilei, în carea te-ai trezit, ori vre unei zile urmãtoare i ai da un nume și pe cele alalte le-ai socoti după acésta și de la acésta, și zi de zi ai cumpeni, dacă timpul se încãldește ori se tot recesece, ca să poți sci anutimpul. Și dacă în urmã ai sci, că e primãvară, spune-mi, de unde ai sci, care ziuă va fi cea din urmã zi a primãverii și care prima zi a verii. Zilele din urmã ale primãverii pot fi mai rēcii ca zilele de mai înainte, și sînt zile de primãvară mai ferbinți ca multe din zilele de vară.

Să nu te miri dară, că Romani în socotiaú anii de 365 ori 366 de zile, ci de 355 de zile. Dar firesce pentru dragul lor pãmîntul nu voia, să-și schimbe cursul și să scurteze anul cu mai bine de 10 zile. Anul a rãmas și pe mai de parte, cum a fost, ér

Romani, ómeni practici și înțelepți, s'au acomodat ei după pãmînt, ori după cum se credea pe atunci și de atunci încóce încă multă vreme, după sóre. Din când în când după câți va ani, când vedeau, că anul lor lunar prea se departă de la cel solar, anul lor de 12 luni îl mai lungiau cu 1 lună.

Ceea ce îi făcea, să nu se póta prea despãrți de sóre, erau sãrbãtorile lor legate de anumite anutimpuri. Cu anul de 12 luni sau 355 de zile în câți va ani ar fi ajuns, ca sãrbãtorile de primãvară să le cadă în timp de iernă, ér mai târziu în tómnă și chiar și în vară. Da, căci dacă un an începea, să zicem, cu începutul primãverii, cum era datina lor, al doilea, fiind anul lor mai scurt de lege, începea cu 10 zile înainte de a fi sosit primãvara, ér anul al treilea și al patrulea și mai în iernă. Așa dară sila împrejurãrilor, sila și nimic alta, i-a făcut, să mai alătura din când în când o a 13-a lună, și să albă ani de 12 și ani de 13 luni.

Fiind sãrbãtorile legate de cãlindar și cãlindarul de sãrbãtori, grijea asupra cãlindarului a fost pusă în mână celui mai de frunte preot al lor numit Pontifex Maximus. El avea, să cumpenescă, la cari ani să se mai adaugă a 13-a lună; an nou, până a nu fi fost vestit de el, nu putea să începă.

La început, până ce Romani erau cetățeni virtuóși și desinteresati, și luptele politice nu deslãntușiseră încă furia patimilor în ei, dacă între anul lor și între mersul sórelui se iviaú neînțelegeri, neînțelegerile erau urmarea cunoscințelor astronomice ne-

lôce legale. Deja și numai împrejurarea asta face imposibilă formarea și activitatea ori căruia partid absurd și vîndător de patrie, căci în dată ce el încunjură forma pe față a adunărilor și spre călcarea legii recurge și la tot felul de mijlôce nelegale, el nu e mai mult partid, ci o bandă, pe carea se obișnuiesc a o persecuta.

„Ce privește aserțiunea aceea inspirată a prudentului și circumspectului căpitan al Sibiului, că spre schimbarea unei legi fundamentale nu se pôte, nu e iertat, să se formeze partid, asta e o absurditate așa de mare, ca și care se pôte inventa numai sub un sistem Bánffyian.

„Sintem pregătiți la aceea, că Perczel va fi destul de prudent și circumspect, cât să aprôbe motivarea opreliștii sibiane, căci trebuie să vadă Ugron și Kossuth, Raț în totmai ca și contele Zichy, că în Ungaria partid opozițional nu se pôte forma nici pe basă religioasă, nici pe basă naționalistă, fără numai pe unii principii Năsăudean bineplăcut lu basa Bánffy. Eără principii Năsăudean este numai unul: „Ține cu mine, că dacă nu, te sugrum!”

„Cu atari prospecte pornim spre milenul cel nou. Naționaliștilor le-a succes, să siléscă pe Bánffy a-și sfeti față.”

„Mișcarea română.” În München apare la Rudolf Abt revista catolică „Die Wahrheit” redigată de Philipp Wasserburg, membru al centrului din Reichsrathul din Berlin și prea cunoscut în lumea literară sub pseudonimul „Philipp Laicus”. În broșura din 1 Febr. a. c. a acestei reviste găsim articolul „Die romanische Bewegung” scris de O. Kalt-Releaux. Îl reproducem aci:

„Zicala ungerescă: „extra Hungariam non est vita” „a față de Ungaria nu se pôte trăi”, a parodiat-o o dată fôea umoristică vieneză „Kikeriki” cu: intra Hungariam is a net extra, o părere, carea o împărtășesc tôte popôrele nemagiare ale jumătății ungeresci a imperiului. Fôrte franc și pe față își manifestéază în timpul mai nou nemulțăm-

mirea Românil din Ungaria sudică și din Ardeal și în schimb pentru această seceră critica unei părți mari a presei din imperiul german, carea își scôte înțelepciunea esclusiv din foile vienezze germane-liberale și din „Peather Lloyd”, care adevărat că apare în limba germană, dar e fôrte magiar. Nouă cunoscătorilor capabili de a judeca și nepreocupați ai raporturilor din Transleithania Românil ni-se par mai puțin păcătoși din cauza alipirii tenaci la rasa lor și din cauza curajului neînfricat, cu care apără drepturile sale de popor față cu violentătorii de viță magiară. Germanul patriotic regretă cu o cale, că Sașii din Ardeal nu opun o egală împotrivire silințelor de magiarizare, și vădesc lipsa aceea de conștiință națională, carea a fost un criteriū al Germanului până în timpul cel mai nou.

„Dacă Românil din Ungaria une ori privesc preste stîlpii roșii-albi-verșii de graniță în regatul României, această în asuprirea lor se pôte scusa, că dór nici stîlpii de graniță negri-galbinii încă nu împedecă pe Germanii din nordul Boemiei întru a căuta galiș la imperiul german. Agitația română în Ungaria sub Mocsonyi, care a ales Timișoara de cuartir general al partidului național, e cea mai viforósă, dar nici pe de parte așa de separatistică, pe cum pretind Ungurii. Tot așa de ușor se pôte explica aceea, că Românil în lupta sa națională în contra magiarismului se simțesc atrași la tôte popôrele acelea ale monarchiei austro-ungare, cari se luptă pentru aceea-și cauză, așa dară și la Cehi. Că tendențele separatistice naționale amenință existența monarchiei, pentru asta nu sînt responsabile popôrele, ci e responsabil guvernul casei împărătesci, care n'a scint, să contopéscă conglomeratul de popôre întru un întreg omogen pe timpul, când cestia națională în Europa încă nu luase în moștenire legitimitatea.

„În imperiul german ômenii își uită de multe ori, că Austro-Ungaria nu e un stat național și nu se pôte guverna după princi-

piile unui atare stat. Germanii liberali din còce și Magiarii din colo de Leitha urmăresc scopuri centralistice absurde: o minoritate germană să stăpânéscă cisul și o mică majoritate magiară transul. În vécul nostru al formării de state naționale nici popôrele slave, nici cele alalte popôre nu se vor arêta indiferente față cu atari teorii și practice. Austria ca și Ungaria forméază o familie de popôre, căreia îi lipsește spiritul național, care să le pôtă ține la olaltă. Aci iubirea față cu individualitatea trebuie să se însoțéscă cu iubirea față cu întregul; fiesce care popor are să scie, că în imperiū individualitatea lui e scutită și cruțată, atunci interesul special concade cu cel general, atunci va fi scopul singuraticului, să susțină întregul, în care găsesce garanța cea mai bună a existenței sale proprii.

„Ce florii produce șovinismul din colo de Leitha, cum guvernul ungeresc prin opoziția cea puternică de sub Polonyi, Eötvös, Károlyi Gábor, Szalay și alții se împinge neînțecat spre asuprirea ulterioară a nemagiarilor, arată o privire în jurnalistică, în evenimentele scandalôse din parlament. Dór ômenii strigă, cât îi ține gura, pentru că regele a accentuat la Boros-Sebes și la Güns cestia de drept public a naționalităților, n'a recunoscut pe sama magiarismului o poziție specială dominantă. Fala Magiarilor e vătămă în mod simțit, căci ei numai pe sama sa, pe sama rasei dominante, pretind numirea de națiune și aplicarea ei la locuitorii de altă limbă ai Ungariei nu o sufer una cu capul.

„Trebuie să fii trăit în ținuturile germane, române ori slave ale Ungariei, pentru ca să scii apreția abuzurile insuportabile ale șovinismului magiar, să scii pricepe poziția de heloși a nemagiarilor. Magiară e limba administrației și a justiției, într'insa se compun ordinațiunile și sentențele, și dacă țeranul român, german ori slav face protest ori cere explicări din cauza vre unei porunci neînțelese, ce i-s'a imanuat, îl resping aspru ori în cas de o eventuală pășire mai conscie de

destulitóre; mai târziu înse porniră patimile politice și făcură mai multă confuziune, de cât ar fi făcut lipsa de cunoștințe în sute de ani. Consulii erau aleși pe un an, și cu închierea anului avea să-și depună slujba, și locul lor să-l lea alții; dar la Pontifex Maximus îi sta în putere, să mai lungéscă anul cu o a 13-a lună și lungind anul să le lungéscă și domnia, ori să nu vrea, să-l lungéscă în împrejurări, când altfel ar fi trebuit să o facă. Ômenii erau și ei, și dacă se întâmpla, ca între puternicii zilei să alba partizani ori némuri, și interesul lor cerea imperios, să mai rămână la putere, nu zic, toți, dar unii Pontifexes Maximi nu-și puteau călca pe inimă, să nu întârzie cu vestirea noului an, ori dacă puterea era în mâni neplăcute, să nu grăbéscă a le scurta domnia vestind, că anul e pe sfârșite.

Lucrurile întru atâta se încurcaseră, în cât Iuliu Cesar a fost silit, să dispună, ca anul 46 a. Chr. să fie de 16 luni, așa numitul „an al confuziunii”, cu tôte că tocmai prin el s'a pus capet confuziunii.

Cesar mai făcu și o altă îmbunătățire dispunând, să se părăséscă anul lunar, și pe venitor anul să se îndrepte numai după sôre. După determinările Egiptenilor mai pricepuți în ale Astronomiei anul era de $365\frac{1}{4}$ zile, și Cesar la sfatul unui astronom din Alesandria cu numele Sosigenes dispuse, ca tot trei să fie de câte 365 de zile, al patrălea de 366.

Călindarul astfel reformat a început cu anul 709 de la fundarea Romei sau cu anul 45 înainte erei creștine și s'a numit Iulian.

Anii de 365 de zile s'aŭ numit *anii comuni*, anii de 366 de zile *anii visecți*. Numirea de *visecti* aŭ căpétat-o de la felul de numărare a zilelor folosit la Romani. Anume ziua a 366-a nu se socotia ca adausă la capetul anului, ci după 24 Februar, care la Romani se numia *sextus Calendas Martias* și se numia și ea *sextus Calendas Martias* așa, în cât în anii de aceștia erau două zile sub numele de *sextus Calendas Martias*, de aci numirea de *bissextus* sau românesce *visect*.

După călindarul Iulian tot al patrălea an e visect. Dacă îți-ai uită, care e prim și care al patrălea, nu ai de cât să împărțesci numărul anului cu 4, și dacă la împărțire nu-ți rămâne rest, vei scii, că anul e visect. Dacă de rest vei căpéta 1, să scii, că într'un period de patru anul acela e primul ș. a. m. d.

Dar anul e de 365 zile 5 ôre 48 minute și 48 secunde, ér nu de 365 zile și 6 ôre, cum i-a spus lui Cesar Egipténul Sosigenes, așa că în decurs de patru ani călindarul Iulian se abate, de la sôre cu atâta, cu cât fac mai mult $365 + 365 + 365 + 366 = 1461$ zile ca de 4 ori 365 zile 5 ôre 48 minute și 48 secunde = 1460 zile 20 ôre 192 minute 192 secunde = 1460 zile 23 ôre 15 minute 12 secunde, sau cu 44 minute și 48 secunde. Diferința această în $128\frac{1}{3}$ ani face o zi întregă, așa că în $128\frac{1}{2}$ ani călindarul Iulian socotesce mai mult de lege cu 1 zi.

În doi-trei ani și nici chiar în două-trei sute de ani nu se prea observă diferența, dar

în multe sute, și mai virtos în una — două mii se observă bine, cum an de an tot mai târziu începe. Pe timpul Papei Gregoriū XIII diferența era acum de 10 zile închiate, prin urmare destul de simțită la sêrbătorile legate de anumite timpuri.

Gregoriū, ca să îndrepte greșéla călindarului Iulian, a dispus, ca de la 4 Octobre 1582 să trecă de-a una la 15 Octobre 1582, și anii 1600, 1700, 1800, 1900, 2000 ș. a. m. d., preste tot anii de închiare a vécurilor să nu fie visecți, de cât numai dacă fără cele două nule din urmă vor fi împărțibili cu 4. Astfel 1600 a fost visect, 1700 și 1800 nu, și 1900 încă nu va fi.

Călindarul astfel reformat se numește *gregorian* în opoziție cu cel Iulian, și e primit de toți apusani. La cel Iulian nu mai ține de cât biserica orientală, și noi greco-catolicii români în socotirea sêrbătorilor. Diferința dintre călindarul Iulian și cel Gregorian e de 12 zile, ér de la 1900 în colo vor fi de 13. De nu avea Gregoriū nenorocirea, să fie Papă, azi nici biserica orientală nu ar avé fericirea, să facă opoziție sôrelui.

După dispoziția această a lui Gregoriū în 400 de ani se eliminéază trei zile, pe când proprie tot la $365\frac{1}{2}$ ar trebui, să se elimineze câte trei; dar diferența această abia în 4000 de ani trece preste 1 zi, și atunci, cari vor trăi, vor mai elimina 1 zi.

De o cam dată atâta. Cei ce vreau mai mult, vor afla în curénd mai multe.

sine îl întemnițază. Neîncetat se întâmplă cazuri de acestea, și mai pe urmă va sêca ori ce îndelungă răbdare.

„Cu scopul de a magiarisa cele alalte naționalități ale Cisleithaniei guvernul unguresc ține un stab de amployați neproportionat de estins și costisitoriu, a cărui salare țara nespia de apêsata cu contribuții de tot felul abia le pôte câștiga. Fișpani și vicispani și preste tot amployați de tot rangul și de tôte chemările deprind magiarisarea în virtutea poziției lor, și nemagiarul la justiție și la administrație e neputincios față cu Magiarul. Deputatul șovinist Coloman Széll a zis deunăzi ca președinte al unei rennini magiarisătore, că meritul cel mai de frunte pentru magiarisarea de ținuturi nenaționale e al amployaților de la administrație, justiție și municipii. De tot franc și pe față se predică violentarea, carea se sevârșese în sufletul națiunilor nemagiare. Acéstă idee și-o însușesc bărbați de stat și politici, și din cauza acéstă scopul politicii interne a guvernului unguresc, care se întâmplă a fi la cârmă, e suprimarea nemagiarilor, transformarea unui stat estrem național, în care o minoritate de aprôpe cincî milioane să stăpânescă o majoritate aprôpe de două ori așa de mare. Neumërate sînt deja acum posturile de amployați, de la cari nemagiarii sînt eschiși; în tôte școlile se învață aprôpe esclusiv idiomul magiar, de și spre paguba adevăratei științe și culturii. Dar Magiarii ar trebui, să cumpênescă, că de și ei sub scutul legilor statului desvôltă o agitație magiarisătore mare, nemagiarii totuși nu sînt o mulțime lipsită de drepturi și la apêsarea magiarisării opun în sfârșit o reacțiune. Chiar Românii din Ardeal și din Ungaria de sud sînt un popor liniștit și sirguincios, neaplicat spre intrigi politice, dar mai pe urmă nesocotirea neîncetată a drepturilor lor, postpunerea lor politică și la ei „a schimbat laptele modului de cugetare celui evlavios în venin întêritat de șerpe“.

„Vaietului nemagiarilor ori mai bine indignării lor pentru violentarea națională l-a dat espresie o fôce croată, „Obzor“ din Agram, în următoarele cuvinte, pe cari le-a reproduș fôcea românescă „Telegraful“: „În anul 1848 Magiarii au început pe față luptă în contra Austriei, în contra dinastiei. Atunci s'au sculat vitejii Croați sub conducerea cavalerescului lor ban Iellacici, atunci Românii, Slovacii și Sêrbii au adunat corpuri de voluntari, și toți au pornit în luptă pentru împêratul lor în contra Magiarilor. Nu sînt dar poporêle acestea, pe cari vor, să le desnaționalizeze, elementul acela, care a mântuit împêrătia de perire, și în cari acéstă pôte să se încredă tot de una, și mai ales în zilele de strîmtorie grea?“ —

„Românilor, Germanilor și Slavilor din Ungaria, pe cum și Slavilor din Cisleithania în imperiul german li-se bagă a dese ori de vină, că ar urmări tendențe revoluționare, dar acéstă se face cu ignorarea totală a faptului, că după conceptul vechi austriac, care până la împêratul Iosif II a fost maxima necontestată de guvernare, imperiul ar avé să fie numai o confederație de poporê și de state. Egemonia, ce o deprinsesă multă vreme Germanii, ei o mulțamiau numai gradului lor de cultură înaintat, și e vina lor proprie, dacă ei în restimpul cel lung al domniei lor incontestate nu au știut, să absorbeze națiunile așa de rêmase în cultură în

aceea și măsură, în care s'a întâmplat acéstă în Germania cu Venđii. În timpul de față din punctul de vedere al dreptului gîntilor tôte națiunile monarhiei, în rîndul cel dintâi cele douăzeci de milioane de Slavi, au dreptul de a pretinde aceeași autonomie, carea s'a conces magiarismului celui debil în privință ungrescă. Din acest punct de vedere au să se judece și tendențele cehe.

„Dacă Magiarii în trans, Germanii în cis înfățișeză ca pe nisce revoluționari cele alalte poporê, cari se silesc a-și dobîndi neafîrnarea sa, trebuie să se replice, că ômenii aceia, cari se silesc a îmbunătăți situații naționale ori sociale precare, tot de una au fost defaimați, că sînt revoluționarii cei mai periculoși. Asta și e lucru firesc, căci dacă situațiile precare ar fi fost spre paguba națiunii ori clasei dominante, acéstă le-ar fi delăturat, dar fiind că ele le-au fost spre folos, de aceea ori ce revoltare în contra lor a fost de o dată și revoltare în contra națiunii ori clasei dominante. Până la anul 1867 Magiarii au fost nisce revoluționari tot așa de periculoși în ochii centraliștilor, ca și astăzi Slavii și Românii în ochii dualiștilor.

„E sigur, că în tabêra Românilor și Slavilor se comit nebunii și escese mari, dar când patimile de partid sînt deslănțuite, și când ura națională amăresce pe ômeni, buna chibzuire ajunge la cuvînt mai a rare ori de cât închipuirea. De buna chibzuire dóră ar trebui în rîndul cel dintâi să nu se ferescă Magiarii, pe cari prejudețul național crescut mare prin șoviniști nu-l mai lasă, să gîndescă corect. Ei uită, că ei dóră sînt un popor mic, care e avisat la compromise cu vecinii săi. Pe forțele sale în ziua de azi abia se razimă vre o putere mare, care are multe milioane de locuitori; cu cât mai virtos ar trebui, ca un popor mic, care nu împorează țara sa nici până de jumătate cu membrii de ai viței sale și împărțese patria sa cu alte națiuni, să se silescă a trăi cu acestea în pace și concordie. „În noroc să nu fi insolent, în nenorocire să nu fi descurajat,“ zice sentența unui înțelept. Cât de puțin recunosc înse Magiarii adevêrul acestei sentențe, au arêtat cele ce s'au petrecut în parlament, propunerile deputaților Bartha și conte Albert Apponyi, cari pretind prerogativa rasei magiare „alcătuitoare de stat“ față cu cele alalte naționalități, cărora li-se denegă ori ce îndreptățire la o totalitate individuală“.

Revistă bisericescă.

Franța.

Ômenii neprecupați recunosc meritele neperitore, cari le are biserica și instituțiunile ei pentru umanism și civilizație. O nouă dovadă despre acéstă a dat Academia pentru științele politice și morale din Paris. Ea și în anul acesta a judecat premiile la două orduri călugăresci, anume părinților numiți „ai Spiritului Sfînt“ și părinților „Albi“. Motivul este, că membrii celor două orduri prin activitatea, ce o desvôltă în Africa centrală, atrag admirația întregii lumi civilizate. Părinții acestor orduri fac servitii neprețuibile atât religiunii, cât și civilizației. Dacă activitatea ordurilor religioase nu ar fi împedecată prin diverse legi și dispoziții nedrepte, ea și în Franța proprie ar produce asemenea

fructe admirabile și o ar mântui de anarhia, ce o amenință neconținut.

Rusia.

În Polonia rusescă s'a răspândit faîma, că țarul ar avé de gînd, ca acum cu prilejul încoronării să agrățieze pe toți preoții aceia catolici, cari „pentru uneltiri politice“ au fost esilați în Rusia cea mai depărtată. Și glasurilor mai cumînți ale presei rusesci censura pare că le concede mai multă libertate. Până și principele Meszcherskij, un Rus conservativ încarnat, încă aruncă în fôca sa „Grashdanin“ guvernului în față intoleranța lui față cu alte naționalități și societăți religioase, și de unăzi „Moskiewskie Wiedomosti“ se hotărî, să concedă, că statul nu are dreptul de a sili conștiințele, să se supună unor forme de credință, cari le sînt nesimpatice. Aci sigur se înțeleg uniții, cari pentru tărîa sa de credință au să rabde persecutări așa de neomenesci.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Dieta după o paușă de șese zile a continuat și terminat în ședința de Mercuri dezbaterile proiectului de lege despre judecătoriale administrative, care s'a primit cu puține modificări.

Contele Apponyi nu a primit, să fie ales între membrii delegațiunii ungare și în anul acesta nu a prea făcut opoziție guvernului. De aici foile deduc, că el e hotărît a se retrage de pe arena politică și a se ocupa de administrarea moșiilor tătâne-sêu. Cu retragerea lui Apponyi se desființeză și partidul numit național, a cărui conducător este dînsul, și ast fel fusiunea acestui partid cu cel guvernamental nu are să se mai facă, căci membrii partidului național se vor apropia fără condițiune de ôlele cu carne.

Independentiștii Ugron și Polonyi au ținu țin 25 a c. dări de samă înaintea alegătorilor săi. Ugron a zis în Sătmar, că guvernul stă din piteci, cari nu pot câștiga țerii auctoritate; recomandă tarifa vamală autonomă față de Austria; arată, că introducerea sufragiului universal sub anumite condițiuni numai de folos pôte fi țerii. Cu privire la legile bisericesci n'a mai urgitat revisuirea, ca nu cum va să vatem pe alegătorii săi protestanți. Așa s'a purtat și Polonyi la Szoboszló.

Austria.

Consiliul comunal al Vienei în ședința din 22 a c. a ales de viceprimar pe Dr Lueger și Dr Neumayer, amîndoi social-creștini, pe când candidații liberali au cădut.

Italia.

Deputatul Imbriani considerând starea deplorabilă a patriei sale susține în parlament, că Italia suferă din cauza politicii africane și a triplei alianțe. Întrêbă pe ministrul președinte, că întreita alianță ce este pentru Italia, protectorat ori garanță? Drept este, că de armele alianței are să se facă us spre a suprima eventualele agitațiuni ale poporului? Accentueză, că împêratul german numai

în interesul propriu cercă amicitia cu Italia. Italianii nu voesc, să fie nici vasalii Germaniei, nici supușii Austriei.

Minstrul președinte Rudini arată, că întreita alianță este necesară spre a susține pacea între marile puteri și ca atare e folositoare și pentru Italia, care alt cum stă în raporturi amicale cu toate puterile; era împăratul Germaniei este un amic sincer al Italiei. Imbriani nu e mulțămît cu răspunsul ministerial.

Rusia.

Incoronarea țarului s'a întâmplat Marți în Moscva cu o strălucire orbitoare. Țarul însuși și-a pus corona pe cap în catedrala Uspenski, apoi a fost uns de către mitropolitul. Din incidentul încoronării țarul a dat sume enorme spre scopuri de binefacere, a dispus, să se facă înaintări în armată, și a publicat un manifest, în care aduce la cunoștința supușilor, că spre a ușora sôrtea celor miseri iertă restanțele de dare în Rusia europeană și în Polonia, darea de pământ pe 10 ani o reduce numai la jumătate, iertă mai multe mulcte pecuniare. Esilații, cari au petrecut 12 ani în Siberia, se pot muta în alte provincie mai departate. Celor condamnați la muncă silnică li-se iertă a treia parte, era celor osindiți pe viață la atare muncă li-se reduce pedepsa la 10 ani. Asemenea se fac și alte agrații.

Incoronarea țarului s'a serbat cu deosebită solemnitate și în Sêrbia, de unde s'au trimis țarului la 30.000 felicitări. În Berlin, Paris, Viena, Bucuresci și Sofia încă s'a serbat ziua încoronării țarului.

jubileul de 100 ani al bisericii gr. cat. române din Olosigul Orășii.

(Fine.)

Serbările au decurs după programul stabilit. În fie care zi la 9 ore era s. Liturgie, sub carea cei mărturisii se cuminecau. La 3 ore p. m. însêrat, după care, până când era trebuință, ascultarea mărturisirilor. Atât în SS. Liturgii, cât și sub însêrate, predicile le-a ținut renumitul orator bisericesc, M. O. Moise Neșiu vicerector seminarial, despre indulgențe, esența, condițiunile, folosul, obținerea și aplicarea lor; apoi despre viața înainte și după morțe a s. Georgiū; despre icona s. Georgiū și despre venerarea lui.

Cine l-a auzit vre o dată pe domnul orator, nu-l mai uită; nu-l uită predarea împede, argumentele puternice folosite toate la locul lor, cuvintele isvorite din inimă și inimii adresate. Dar cine l-a auzit acum ca ocaziunea jubileului, acela pururea își va aduce aminte de aceste frumoșe predicii, de predarea escelentă, de zelul neobosit, cu care a predicat de câte două ori pe zi și cu care n'a căutat, fără numai mărirea lui Dumnezeu și mântuirea sufletelor, și îi va fi mulțămitor pentru folosul sufletesc, ce i-l a adus.

Predicile, — cu excepțiunea celei din duminică, carea a sunat despre istoria bisericii jubilate, și la capătul căreia s'au publicat indulgențele acordate, — au fost ținute despre temele amintite. La o altă au format în cerul, dar domnul concionator a știut, să-și prelucra temele ast fel, în cât și aceia, cari nu au fost de față la cele alalte predicii, — și credincioșii sosiți din a fără în fie care

zi se perînda, azi o comună, mânc alta era de față, — au înțeles, despre ce a fost vorba mai înainte, căci domnul orator la începutul fie cărei predicii repeția pe scurt celea zise deja. Așa și numai așa s'a putut ajunge scopul predicării: a-i învăța pe ascultători despre indulgențe, a-i îndupleca și prepara la dobîndirea acelor, și a-i instrua și îndemna la venerarea s. Georgiū.

Efectul predicilor a fost cel mai îmbucurător. Dar oratorul deosebit succes a avut atunci, când după desfășurarea învățării S. Maice Bisericii despre vistieria, ce o are așezată în cer, s'a provocat la cuvintele Mântuitorului îndreptate către S. Petru: „Tie-ți voi da cheile împărăției cerului“ (Mat. 16, 17.) zicând, că următorul legitim al s. Petru acum, la acest jubileu, cu aceste chei ne-a deschis acea vistierie nouă tuturor, cari mărturisii și cuminecați ne vom ruga în această S. Biserică „pentru propagarea sfintei credințe catolice și conform intențiunii Sfinției Sale“, și demonstrând cu următoarea citațiune din Mineiū (29 Iuniū, sêrb. SS. Apostoli Petru și Paul): „Tu după vrednicie pîtră te-ai numit, când credința Bisericii neclătită Domnul o a întărit, și pe tine mai mare păstor oilor celor cuvîntătoare te-a pus, de unde și descuietor porților ceresci pe tine ca pe un bun te a încredințat, să descui tuturor, celor ce vin cu credință,“ — că tot de una acesta a fost și este învățătura Bisericii.

Într'adevăr noi nu sîntem în stare a-i mulțămi domnului orator pentru binele sufletesc, ce l-a produs în inimile noastre cu aceste frumoșe și pîtrunțitoare predicii. Dar rugăm pe Atotputintele, să-I primescă ostenela pusă și să-I răsplătescă cu darurile sale abundante!

Vedurăm cu această ocaziune și alt lucru plăcut înaintea lui Dumnezeu și folositor sufletelor din purgator.

Bucuria inimilor noastre pentru obținerea indulgențelor; pentru vederea atâtor miilor de omeni, veniți din cele mai departate părți ale dieceșei (d. es. Aradul), pîtrunși de pietate și setoși de darul indulgențelor; veniți în procesiuni, cu umilinta inimii și cu „credință“ în ajutorul și darurile lui Dumnezeu; bucuria și mîngâierea noastră la auzul frumoșelor predicii și sub servițiile înălțătoare s'a adaus, când vedurăm, cum nestrucții nostri Români în bunătatea inimii lor și pe și viniaș și cereau rugăciuni și după puțină aduceau jertfe, nu numai pentru adurmiții lor, ci, — pe cum ei ziceau, — „și pentru sufletele uitate, și cari nu au, cine să se roge pentru dîsele“.

Cât pentru ostenelele aduse de Rs. D. protopop-paroch Petru Mihut și de curăția bisericescă, de preoții din provincie și din centru, repețim și aici: Dumnezeu primescă!

Și primescă Dumnezeu și ostenelele doamnălor oradane, cari ne-au decorat biserica ast fel, în cât am putut să serbăm în ea cu decorațiune convenită acest jubileu. Căci al lor este meritul, că prin colectă din casă în casă au adunat preste 200 fl., din cari apoi s'a putut procura materia necesară pentru 3 frumoșe și prețioșe ornate bisericesci, cusute și ornate tot de dîsele; al lor este meritul, că cu mulțime de lucruri artistice de mână, — cari mult timp, spese și ostenelă le-au costat, — am putut decora altarul, amvonul, tetrapodul, tronul și genunchiarul episcopesc; dîsele au făcut, ceea ce noi cu puținul cruceri ai bisericii nu eram în stare, să facem! De aceea din inimă ne-a grăit oratorul, când în sêrbătorea s. Georgiū din

catedrală s'a rugat, „ca să fie binecuvîntate ostenelele și mânilor acelea, cari au lucrat pentru decorarea s. Bisericii“. Binecuvîntate să fie!...

Și primite să fie și ofertele — în urmarea „Apelului“ antistiei bisericesci din 20 Ian. 1893 emis pe baza rezoluțiunii Venerabilului Ordinariat diecesan de sub 19 și 20 Ian. 1893. Nr. 117/1893 — pentru pictarea Bisericii, în sumă de preste 500 fl. Dea Dumnezeu, ca adunându-se suma necesară să fim în stare de a ne pute picta Biserica întru mărirea Lui!...

Ast fel cu ajutorul bunului Dumnezeu și concursul omenilor credincioși Lui am făcut tot, ce s'a împlinit de la noi, pentru mărirea lui Dumnezeu, mântuirea sufletelor noastre și lățirea religiunii adevărate. Mare dar, mult bine, nespūsă mîngâiere am primit de la Dumnezeu; mulți s'au întărit în credință, mulți au părăsit calea rătăcirii; toți am mărturisit una, sfînta, catolica și apostolica Biserică! Încă și astăzi, în ziua înălțării, când scriu aceste orduri, biserica e plină de confitenți, cari cu inimă înfrîntă, cu lacrimi în ochi și cu încredere în suflet vin a împlini lucrul plăcut lui Dumnezeu și necesar sufletelor sale.

Îngrijirea părintescă a Arhiepiscopului nostru, — carele atât în persoană, cât și prin parochul bisericii se informeză și împreună cu noi se bucură de toate cele ce se petrec, — și-a avut fructele sale, la vederea cărora nu putem, să nu cădem în genunchi pentru a mulțămi atotputernicului și bunului Dumnezeu, că ne-a ajutat a petrece aceste zile în fapte bune, întru mărirea Lui și mântuirea noastră.

Oradea Mare la 14 Maiu 1896.

Noutăți.

Esceleța Sa I. P. S. D. Mitropolit în ziua întâia a Rusaliilor a celebrat și predicat în biserica catedrală, era a doua zi în biserica de la Curte, care acum servește și ca biserică parochială. Tot a doua zi a chirotonit de preot pe diaconul *Emiliu Marcu* dispunându-l administrator parochial în Silvașul magiar din protopopiatul Indolului.

Societatea de lectură In. M. Clain a teologilor din Blaș a doua zi de Rusaliū, adecă în 25 Maiu, ziua aniversară a sosirii Esceleței Sale I. P. S. D. Mitropolit în Blaș, a ținut o ședință festivă, în care s'au cetit o disertațiunea despre activitatea episcopului Ioan Bob și alte operate literare originale, s'au executat trei piese musicale sub conducerea dñi profesor Iacob Murêșian și s'au declarat două bucăți din V. Alesandri. La ședință a fost de față și Esceleța Sa I. P. S. D. Mitropolit, pe cum și corpul profesoral.

Societate română de lectură în München. Tinerimea română studiosă de lege creștină în München s'a constituit în o societate de lectură cu numele „Romania“. Comitetul: *G. Dușoiu* cand. arch. pres., *C. B. Cretzoiu* cand. arch. vicepres., *Iosif Școpul* cand. electr. secretar, *C. Pop de Harsianu* cand. ing. notar, *Emil B. Cretzoiu* cand. arch. controlor, *C. Bărdosy* stud. iur. cassar, *C. Lacea* stud. fil. bibliotecar.

„Preotul din Bihor“ era-și înaltă „vocea liberă“ în numărul din 28 a c. al „Tribunei“. Nu-l răspundem din simpla cauză, că pe dñi nu-l scim, cine e. Apoi cele ce vociferă dñi, nici nu au de a face cu binele bisericii noastre ori cu al poporului nostru, ci sînt numai nisce invective de tot personale îndreptate asupra redactorului „Unirii“. Redactorului din tufă al „Tribunei“, scumpului său învățacel de odinioară Eliă Dăianu, care publică invectivele acelea anonime, redactorul „Unirii“ îi mulțămesc pentru dovada acesta a virtuților pietății și recunoștinței, cari îl împodobesc.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Dar acum să urmărim mai de parte erudita elucubrațiune a dlor de la „Tel. Rom.“. Am ajuns până la numărul 100. În acesta dlor continuă ast fel:

Dar să vedem, ce au făcut papii de la Roma pentru poporul român, numai până la „s. Unire“ de o cam dată. Voi răspunde și la această întrebare cât se poate de scurt și numai în general lăsând, ca cetitorul însuși să se convingă mai de aproape resfoind istoria bisericească și cea politică a poporului nostru, unde sum sigur, că va afla destule dovediri pentru aserțiunile mele următoare.

Apoi urmază crimele acelea ale Papilor, pe cari dlor le-au aflat resfoind istoria poporului român. Din zăpăsul acesta într-o adevăr se și vede, că dlor nu studiază istoria, ei numai o resfoiesc. Zăpăsul crimelor, pe cari le-au comis Papii împotriva poporului român, e acesta:

Bine au știut papii de la Roma, pe cum ne atestă unele epistole ale lor, că poporul român e de viță latină-romană, dar fiind că au aparținut și în marea lor majoritate aparține și azi bisericii orientale, totuși nu numai că nu l-au ajutat, să-și apere existența sa națională și cultura sa romană în contra ordinelor păgâne, ce au năvălit asupra lui din toate părțile, ci din contră nu numai că și în cazul cel mai favorabil au stat și au privit indiferenți în luptele lui unul contra zece, ba chiar înșiși au provocat în puterea lor falsă spirituală pe unii regi catolici, să-i estirpescă chiar cu foc și cu fer biserica, fără a cugeta la aceea, că prin astfel de măsuri înșiși contribuiesc primo loco la nimicirea unui popor de viță latină-romană. Etă dar, cât bine ne-au făcut papii, fiind că sîntem de viță latină-romană ca și dinșii.

Aci nu putem să nu rugăm pe dnii de la „Tel. Rom.“ în interesul adevărului istoric, ca aserțiunea sa despre aceea, că Papii „chiar înșiși au provocat pe unii regi catolici, să-i estirpescă (poporul român) chiar cu foc și cu fer biserica“, să binevoiescă a o dovedi cu documente istorice. Până când nu o vor face această, până atunci noi declarăm, că dlor au grăit de rost sau cu alte cuvinte au mințit. Er de cum va totuși își vor pute dovedi aserțiunea aceea, atunci vom să luăm de ban bun și aserțiunea aceea a dlor, că Românii aflându-se sub ocrotirea aripilor bisericii Fotiane din Constantinopol au mai putut ave „cultura sa romană“, pe carea să o apere în contra ordinelor păgâne, adecă în contra Turcilor, și vom lua de bani bun și cuvintele dlor, după cari Papii „au stat și au privit indiferenți în luptele“, pe cari Românii le-au avut în contra Turcilor.

După ce dlor ast fel în puține cuvinte au spus multă minciună, fac din minciuna asta conclusia:

Etă dar, că nu împrejurarea, că „poporul român de o dată s'a vădut înjugat la carul imperiului bizantin“, nici că „după aceea a fost tras și el după stăpânul său în nefericita desbinare (ceea ce nici nu exista pe atunci), ci de la biserica „sfintului Petru“, este cauza nefericirilor sale, și cea mai mare parte tocmai papii de la Roma.

Până aci crimele afirmative, pe cari le-au comis Papii în contra poporului român.

Acum urmază cele negative. Reproducem învinuirile aceste fără de nici o observare:

Apoi să-mi spună dl autor, chiar și după „sfinta unire“ când s'a întrepus vre un papă chiar și numai pentru ușurarea sorții poporului român? Dar chiar azi, când sînt pline temnițele ungueresci cu români, în mare parte uniți, pentru că luptă pentru apărarea drepturilor poporului român, de și nu consimțim cu toții cu toate mijloacele și cu toate terenurile, ce și-au ales pentru acea luptă, — ce fac acești papii de la Roma pentru scăparea lor ori pentru apărarea existenței naționale a poporului român, de o viță cu ei? — Ne asmută pe terenul bisericesc unul contra altuia trimițând enciclice pentru „S. unire“ și misionari fanatici crescuți în institutul de propaganda fide, cari sub firma, că ne aduc cultura romană de la Roma, ne învrăjesc și atîță din nou focul infernal amintit de Bărnut, tocmai azi, când nu numai existența națională, ci chiar și cea bisericească ne este amenințată și atacată, nu numai a românilor „neuniți“, ci și uniți, din această patrie, tocmai azi, când mai multă lipsă avem de bună înțelegere între noi, ca să putem lupta cu puteri unite contra dușmanului comun.

Apoi mai înșiră dnii de la „Tel. Rom.“ multe de toate, — mai ales lucruri, pe cari dlor le-au audiat prin Lipsca, și la cari cetitorii nostri află răspuns îndestulitoriu în cele ce am scris până acum. Dlor continuă:

Au trebuit să aștepte și românii și dimpreună cu ei și alte popore, ca acele popore păgâne să se nimicescă însuși pe sine prin decadența lor morală, și să vină marea revoluțiune franceză și anii eliberării din secolul nostru, ca să-și potă elupta drepturile omenești și pe cât s'a putut și cele bisericesci și naționale.

Au avut lupte și biserica occidentală cu popore păgâne, dar acele lupte nici pe de parte n'au fost atât de crâncene ca cele ale bisericii orientale și acesta din cauza, că avînd și puterea lumescă în mână s'a putut forte ușor nu numai apăra, ci chiar și ataca stăndu-i într'ajutor și regii și împerații „catolici“, apoi și acele popore păgâne au putut trece în luptă contra ei numai slăbite prin luptele contra bisericii ortodoxe și n'au avut de a se lupta și contra altei biserici ei sorore: Nici un prestigiu din acestea n'au avut biserica orientală în luptele ei pentru apărarea existenței sale, căci mai bine (?) a suferit, să fie înfrîntă, dacă-mi e permis, să me exprim așa, de cât să lingușescă slăbiciunile morale ale vre unui rege ori împărat, ca apoi cu ajutorul acestora să potă subjuga popore și să le storcă dimpreună cu ei. (Astă convingere dnii de la „Tel. Rom.“ încă și-au câștigat-o resfoind istoria poporului român?)

Au dora pentru că au fost prea ferice, s'au rupt atâtea popore culte de către biserica Romei scuturînd jugul papal? Reformațiunea pentru ce s'a făcut? Ce a produs această sguduitoră puternică în sinul bisericii romane: Au dora pentru că jugul papal a fost ușor și plăcut ca jugul lui Christos, a cărui locuitorii se girază papii a fi? Nici o dată. Un cap ori guvern, fie acela bisericesc ori lumesc, care lucră tot de una spre binele poporelor lor conform învățăturilor divinului nostru învățătoriu, nici o dată nu-și va învrăjbi fiul său, și aceștia nici o dată nu se vor lăpăda de sinul mamei lor, care l-a nutrit cu laptele credinței cel adevărat și nu falsificat.

Isus Christos n'a umblat nici o dată după putere lumescă și nici pe învățaceii săi nu l-a îndemnat la aceasta. El însuși ne-a spus, că împărăția lui nu e din lumea aceasta, deci să caute și ei împărăția cerescă drept îndreptînd cuvîntul adevărului, er nu pe cum îl propagă deja de mult papii de la Roma umblînd după putere lumescă,

numai pentru ca cu atât mai ușor să potă supune și storce poporele de o credință cu ei, și apoi dacă acesta le-a succedat, prin diferite mijloace de corupție și promisiuni ceresci necualificabile să le folosescă de căpătîi pentru de a prinde și storce pe alte popore, cum au făcut în trecut cu poporul magiar la început ortodox, apoi papistaș față de poporul român ortodox etc.

Urmază apoi alte lucruri mai particulare, referitoare mai de aproape la noi la Români. Sînt înse și acestea tot numai cuvinte, cu cari dlor repețese, ceea ce au zis deja mai înainte. Acolo am reflectat la ele, și așa dar aci nu ne oprim la ele. Etă-le:

Mai zice dl autor, că nici fanariotii, nici sêrboteii nu s'au putut măcar pe sine civiliza cu bogățiile cele colosale storse din sudorea românilor lipsindu-le spiritul de viață dată-toriu, și nici calvinilor nu le-a succedat cu desvârșire acțiunea distructivă asupra românilor din Ardeal.

Așa e. Averele câștigate cu mijloace nedrepte și spre scopuri imorale nici când nu e binecuvîntată de Dumnezeu.

Dar să-mi răspundă dl autor: averile cele colosale storse din partea papilor cu ședulele de iertarea păcatelor de la poporele papistașe și cu puterea lumescă de la unele popore nepapistașe, unde sînt? Ce au făcut cu ele? Cum de n'au lucrat cu ele, ca poporele papistașe să fie pe o treptă morală mai înaltă de cât poporele ortodoxe? Să cum de nu și-au putut păstra macar puterea lumescă cu ele, când odinioară împărțiau chiar corone împăraților și regilor?

Da, nu s'a întîmplat nici una din acestea, căci au trecut acele vremuri, când din grația papilor pote intra cine va cu bilete în împărăția lui Dumnezeu, în tocmai ca la un banchet, ori când din grația acelorași coronele se împărțiau ca cocardele între dansatorii!

Etă dar, că și papilor le lipsesce spiritul de viață dată-toriu atunci, când luptă contra învățăturilor lui Isus Christos. Grijescă deci, nu cum va căutînd prea mult cele pămîntesci să perdă și cele ceresci.

Tot din această cauză nu le-a succedat nici calvinilor cu desvârșire acțiunea distructivă asupra Românilor din Ardeal.

(Va urma.)

Ben Hur

sau

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

Sprîncenele Hindului se contraseră durerea lui cea sufletescă. După ce i-și mai alinat mișcarea continuă cu glas mai li-

„Eu m'am născut ca brahman. Viața imi era desemnată înainte în chipul cel mai sever chiar și în lucrările ei cele mai mîrunte până la ora ei cea mai de pe urmă. Cea dintăi înghițitură de nutreminț, impinerea numelui, cea dintăi răsufare în liberă cea dintăi privire spre sôre, îmbrăcarea mea cu firul întreit, prin ce m'am făcut un dintre cei de două ori născuți, introducerea mea în gradul cel dintăi, — toate acestea s'au celebrat cu texturi sfinte și cu ceremonii strașnice. Nu puteam să umblu, să mînan să beu ori să dorm fără de a mă găsi în primejdia de a călca vre o lege. Și pedepsa fraților, pedepsa se îndrepta împotriva sufletului meu! După cum era gradul cel dintăi de lege, sufletul meu ajungea în un din ceriurile acelea, dintre cari în cel mai înalt de jos împărătesce Indra, în cel mai înalt

Brahma, — ori se alunga înapoi, pentru ca să intre în trupul unui verme, unei musci, unui pește ori unui animal cu patru picioare și să ducă viața lui. Răsplata pentru observanța severă era fericirea sa disolvarea în ființa lui Brahma, ceea ce însemna existență în liniște absolută.

Hindul făcu o pauză pentru a se mai gândi. Continuând apoi zise:

„Partea aceea a vieții brahmanului, care se numește gradul cel dintâiu, e timpul studiilor lui. Când eram gata spre a intra în gradul al doilea, adevărat pe când eram matur spre a mă căsători și spre a conduce o casă proprie, — atunci întrebam pretutindenea, până și la Brahm, — eram eretic. Din adâncimea fântanei descoperisem de-a-ură o lumină și mă siliam spre ea, spre a ajunge la deal și spre a vedea toate acelea, preste cari lumina își vărsa razele. Mai pe urmă, — o, după câți ani de amărăciune și de chin! — eram în lumina cea limpede a zilei și vedeam principiul vieții, elementul religiei, legătura dintre suflet și dintre Dumnezeu — iubirea.”

Fața sbârcită a bunului om se lumina din ce în ce tot mai mult, și el bătu tare în palme. Urmă o tăcere, în vremea căreia cei alături doi priviau la el. Ochiul lui nota în lacrimi. În sfârșit Hindul începu din nou:

„Fericirea iubirii constă în lucrare; proba ei e aplicarea spre a servi altora. Eu nu puteam să aflu odihnă. Brahm umpluse lumea cu atâta păcătoșenie. Sudrele îmi strigau; tot așa făceau și nenumărații evlavioși și jertfele. Insula Ganga Lagor e acolo, unde apele cele sfinte ale lui Ganges se perd în oceanul indic. Acolo în onoarea înțeleptului Capila, în confraternitatea de rugăciuni a învățaților, pe cari amintirea sfântă a celui evlavios îi strânge în jurul casei lui, gândeam, că voi găsi pace. Dar în fie care din viața de două ori cete de peregrini de la Indilor spre a cerca în ape curățite.

„Miseria lor îutări iubirea mea. Împotrivindu-mă dorinței de a grăi îmi strângeam fălcile de olaltă; căci un singur cuvânt, care l-aș fi rostit împotriva lui Brahm ori împotriva oricui a șastrelor, m'ar fi aruncat în apă, o singură faptă prietănească față de brahmani aceia escomunicați, cari se tîra în câmp în câmp până acolo pentru a muri de năsipul ferbinte, — și eu m'aș fi făcut un om din ei, perdut pentru familie, privilegiul de a trăi în castă. Iubirea a învins! Grăii cătră învățații din templu, ei mă alungară a față. Grăii cătră peregrini, ei mă alungară cu mâinile de pe insulă. Pe drumuri cereai a rădăcină, ascultătorii mei fugiră ori cercară să mă ucidă. În întregă India n'a fost mai mult loc, în care aș fi putut, să găsesc pace și siguranță, — nici chiar între cei care comunică, căci ei de și erau căduți, totuși mă încă și acum tot credincioși de ai lui Brahma. În strimțoarea mea cea mai estremă, după un loc singuratic, în care să mă pot ascunde de toți a față de Dumnezeu. Mai Gangesul până la isvorul lui, de parte de deal în munții Himalaya. Când am intrat în pasul, care duce la Hurdvar, unde în curățenie nepătată începe cursul său în șesul nomolos, m'am rugat la Dumnezeu să mă mântuie pe mine și pe mine și pe mine să mă priviam de perdut pentru vecie și sama lui. Prin văgăuni, preste stînci, pe munte de ghêță și piscuri, cari par a

ajunge până la stele, mi-am urmat drumul până la Lang Tso, un lac de frumusețe admirabilă, care părea că dorme la picioarele lui Tise Gangri, Gurla și Cailas Parbot, — munți uriași, cari înalță corônele acoperite cu zăpadă neclintită pentru vecie cătră fața soarelui. Acolo în mijlocul pămîntului, unde isvorăsc Indul, Gangesul și Brahmaputra spre a-și lua cursuri deosebite; unde omenirea își ridicase locașurile cele dintâiu și părăsind Balceri, mama cetăților, se împrăștiară pentru a umple lumea; unde natura se întorcea la firea sa originală și cu nemăsurata sa estensiune invită pe înțelepți și pe esilați, promițând unora siguranță, ér celor alături singurătate, — acolo am mers, pentru ca să fiu singur cu Dumnezeul meu, rugându-mă, ajunând și așteptând mórtea.”

Éra se pogori glasul, și mâinile osóse se încrucișară strîngându-se cu evlavie.

„Într'o noapte umblam pe la țermul lacului și strigam în tăcerea cea însetată de sunete: „Când va veni Dumnezeul și va pretinde proprietatea sa? Ore să nu fie mântuire?” Și de o dată începu o lumină a lui tremurând din apă; în dată se ridică o stea și se mișcă spre mine și se opri de-asupra capului meu. Lucirea ei mă ameți. Și cum zăceam pe pămînt, sună un glas nespus de dulce în urechea mea și zise:

„Iubirea ta a învins! Bine ești cuvîntat, fiule al Indiei! Mântuirea te chemă. Cu alți doi, din unghiuri depărtate ale pămîntului vei vedea pe Mântuitorul și vei mărturisii, că a venit. Dimineta te scólă și mergi la ei și-ți pune totă încrederea în Spiritul, care te va călăuzi.”

„Și de atunci lumina a rămas la mine, și de aceea am știut, că ea era vizibila ființă de față a Spiritului. În ceea dimineta m'am întors în lume pe calea, pe care venisem. Într'o crepătură a munților am găsit o pîtră de preț nespus de mare. Am vîndut-o în Hurdvar. Din Lahore și Cabul și Iesd am ajuns în Ispahan. Acolo am cumpărat cămila și pe ea am ajuns în Bagdad, dar acolo n'am așteptat, să pornescă vre o caravană. Singur am călătorit mai de parte, fără frică, fiind că Spiritul era cu mine. Ce onóre, ce glorie ne așteptă pe noi, fraților! Vom vedea pe Mântuitorul, — vom grăi cătră el, ne vom închina lui! — Eu am sfârșit!”

V.

Baltasar.

Voiul Grec a erupt în manifestări de ale bucuriei și în felicitări. Egipténul zise cu gravitate caracteristică:

„Îți poftesc tot binele, frate, tu ai suferit mult, și eu mă bucur de triumful tîu. Dacă doriți, să mă ascultați, vă voi spune, cine sînt, și cum m'a venit chemarea. Așteptați câte va clipite!”

Și ieși, să vadă de cămile. Apoi se întorse și-și cuprinsé éráși locul.

„Vorbele vóstre, fraților, aú fost de la Spiritul,” așa începu el, „și Spiritul îmi dá putința, să le înțeleg. Fiesce care ați grăit despre patria vóstră; asta și-a avut un scop mare, care-l voi esplica. Dar pentru ca esplicarea să fie deplină, ertăți-mi, să grăesc mai întâiu despre mine însu-mi și despre poporul meu. Eu sînt Baltasar Egipténul.”

Cuvintele cele din urmă le rostise cu liniște, dar cu atâta gravitate, că cei alături doi se închinară înaintea vorbitorului.

„Sînt felurite precelințele, cari pot să le ascriu poporului meu,” continuă Baltasar. „Dar mă voi îndestuli cu amintirea unei singure precelințe. Cu noi s'a început istoria. Noi am fost cei dintâiu, cari am purtat grije, ca evenimentele istorice să se perpetueze în scrisóre. De aceea noi nu avem tradiții, și în loc de poesie vă oferim certitudine. Pe zidurile palaturilor și templelor, pe obelisci, pe părății din lăuntru mormintelor am scris noi numele împărăților nostri și faptele lor, și slabului papir i-am încredințat înțelepciunea filosofiei noastre, — toate tainele a față de una, despre care voi să grăesc acum. Mai vechi de cât vedeți lui Para-Brahm ori de cât up-angele lui Viiasa, o Melchior; mai vechi de cât cântările lui Homer ori de cât metafisica lui Plato, o Caspare; mai vechi de cât cărțile cele sfinte ori de cât împărății poporului Sinei, ori de cât cele ale lui Siddartha ficiorul frumoșei Maia; mai vechi din toate istoriile omenești sînt scrierile celui dintâiu împărat al nostru Menes.”

Se opri pe o clipă și-și îndreptă privirea prietănoasă spre Elin întrebându-l:

„Caspare, în tinera Eladă cine aú fost învățătorii învățătorilor ei?”

Elinul se închină suridînd.

„Din însemnările acelea,” continuă Baltasar, „scim noi, că pe când părinții veniră din Orientul depărtat, din țara născerii celor trei rîuri sfinte, din centrul pămîntului, — din vechiul Iran, de care vorbiși tu, Melchior, — ei aú adus cu sine istoria lumii de mai înainte de începutul potopului celui mare și istoria acestui potop, pe cum le-aú moștenit Arii de la ficiorii lui Noe, că ei învăța pe Dumnezeul ziditorul și începutul tuturor lucrurilor, pe cum și sufletul cel nemuritoriu asemenea lui Dumnezeu. Dacă misiunea, ce ne-a chemat aci, va fi împlinită, dacă vă va plăce, să mă însoțiți, vă voi arăta colecția cărților celor sfinte ale confraternității noastre, între altele cartea despre mórte, în care se cuprinde ritualul, ce are sufletul să-l observe, după ce mórtea l-a luat, să-l ducă pe calea cătră judecata cea mai de pe urmă. Ideile acestea, Dumnezeu și sufletul nemuritoriu, aú fost aduse preste pustie în Mizraim și de acolo la țermul Nilului. Ele pe atuncia erau curate și ușore de priceput ca toate cele ce Dumnezeu hotăresce spre fericirea noastră. De aceea și închinarea cea dintâiu era o atare cântare și rugăciune, pe cum sînt ele firesc pentru un suflet senin, plin de sperare și cuprins de iubire față cu ziditorul lui.”

Aci Elinul își înalță mâinile și esclamă: „O, lumina se adăncescé în mine!” — „Și în mine!” zise Hindul cu aceeași evlavie.

Egipténul privi la ei cu plăcere, ér apoi continuă: „Religia e legea, ce légă pe om de Ziditorul lui. Ea în curățenia sa are numai părțile următoare: Dumnezeu, sufletul și cunoșcerea lor împrumutată, din care pentru praxă isvorăsc închinare, iubire și răsplată. Legea acésta asemenea tuturor legilor isvorite de la Dumnezeu, — bună óră asemenea celei ce légă pămîntul de sóre, — întru început a deplinit-o isvoritorul ei. Așa a fost, frații mei, religia părintelui nostru Mizraim; el nu a putut, să fie orb pentru formula creării, carea nicăiri nu se poate recunoșce așa de limpede ca în credința cea dintâiu și în închinarea cea mai veche. Deplinire e Dumnezeu: simplitate e deplinire. Blăstémul cel mai rău e acela, că ómenii nu

vor să lase, ca adevăruri ca acestea să existe.“

Se opri, ca și cum s'ar gândi, în ce chip să continue.

„Multor poporé le-a plăcut apa cea dulce a Nilului,“ începu din nou, „mai întâi Etiopienii, Pali-Putrenii, Evreii, apoi Asirienii, Persii, Macedonienii, Romanii, — fie care a fară de Evrei au stăpânit pe un timp anumit țara aceea. O atare venire și ducere a poporélor a stricat credința cea veche a lui Mizraim. Valea curmalilor s'a făcut valea zeilor. Ființa cea mai înaltă s'a împărțit în opt ființe, din cari fie care prezenta în natură câte un principiu ziditoriu în frunte cu Ammon-Re. Apoi s'au escutgetat Isis și Osiris și zeitățile alaiului lor, cari reprezentau apa, focul, aerul. Și tot mai de parte s'a continuat înmulțirea, până am ajuns, să avem o altă rânduială, carea o determină însușiri omenesci, pe cum sînt puterea, știința, iubirea.“

„Și în toate acestea rătăcirea cea veche!“ zise Elinul cu foc. „Numai lucrurile cele neajunse rămân așa, pe cum le-am moștenit.“

Egiptenul afirmă din cap și continuă:

„Încă puțin, fraților, încă puțin, și voiți ajunge, să grăesc despre mine. Lucrul, care-l voim, ni-se pare cu atât mai sfînt, dacă-l asemănăm cu ceea ce este și cu ceea ce a fost. Inscricțiunile ne spun, că Mizraim a găsit Nilul în puterea Etiopienilor, cari din Etiopia au pornit prin pustia africană. Ei au fost un popor cu geniū bogat și fantastic, un popor dedicat pe deplin serviciului naturii. Poeticul Pers jertfia sôrelui ca icônei celei mai deplinite a zeului său Ormuzd. Omenii evlavioși din depărtatul Orient își ciopliau zeitățile din lemn și din fildis; dar Etiopianul, care nu cunoștea scrisoarea, nu avea cărți, nu dispunea nici de deprindere în artele mecanice, împlinia dorul sufletului său prin aceea, că se închina animalelor, pasărilor insectelor; el privia pisica de sfințită lui Re, vita lui Isis, albina lui Ptah. Lupta cea lungă împotriva credinței lor celei brutale se termină cu primirea ei de religie a împărăției celei noue. Și acum se ridicară monumentele uriașe, cari acoperă țărmul râului și pustia, — obelisci, labirinturi, piramide, morminte de ale împărăților și de ale crocodililor. În o dejosire așa de mare, fraților, se adânciră filii Ariilor!“

Aci îl părăsi pe Egiptenul întâia dată liniștea. Pe fața lui adevărat că nu se vedea emoțiunea, dar glasul l-a stătu locului.

„Nu desprețuți prea tare poporul meu,“ începu din nou, după ce se mai liniștise. „Nu toți își uită de Dumnezeu. Dacă vă aduceți aminte, eu v'am spus mai înainte, că noi afară de una am încredințat papirului toate tainele religiei noastre. Despre aceea una voiți să vă grăesc acum. Am avut un faraon, căruia îi plăcea, să facă tot felul de schimbări și întregiri. Pentru a întări sistemul cel nou și-a dat totă silința. să stîrpească pe cel vechiu din spiritul poporului. Pe atuncia petreceau la noi Evreii ca robi. Ei se alipiau de Dumnezeul lor, și când nu mai puteau, să rabde asuprirea, atunci au scăpat într'un chip minunat. Istorisesc acum, după cum spun documentele noastre. Moisi, însuși Evreu fiind, s'a dus la palatul împărătesc și s'a rugat, ca robii, cari acum erau milioane, să potă părăsi țara. Rugarea a făcut-o în numele lui Dumnezeu domnul și

împăratul Evreilor. Faraon nu voi, să le împlinescă rugarea. Și acum ascultați, ce s'a întimplat. Întâiu s'a schimbat în sânge totă apa cea din râuri și lacuri și fântâni și vase. Faraon încă tot nu voia, să le împlinescă dorința. Acum ieșiră brôșce din pămînt și acoperiră țara întrégă. Dar împăratul a rămas neînduplecat. Atunci a aruncat Moisi cenușe în aer, și ciună veni asupra Egiptenilor. Apoi muriră tot felul de vite ale Egiptenilor, ér din vitele Evreilor nu muri nici una. Lăcuste mănecă totă verdeța câmpului. Și pe la mez de zi lumina zilei se schimbă într'o întunecime așa de desă, cât nimeni nu vedea pe vecinul său, și nu putea să ardă nici o candelă. Mai pe urmă muriră toți întâiu născuții Egiptenilor neluându-se afară nici al lui Faraon. Abia acum se plecă împăratul. Dar după ce porniră Evreii, el porni cu ôste în urma lor. Înce în clipa cea mai de pe urmă se împărți marea în două, și fugarii putură să trecă print'rînsa ca pe uscat. Când Egiptenii alergară în urma lor, apele se întorseră în locul său de mai înainte și necară pe toți, cai și călăreți, pedestrași și conducători de căruțe și pe împăratul. — Ai fost grăit de revelațiune, Caspare!“

Ochii cei vineți ai Elinului luciau.

„Am audit istoria de la Iudeu,“ zise el, „și acum o întăresc și tu.“

„Așa e, dar prin gura mea grăesc Egiptul și nu Moisi. Eu tâlcuiesc marmora. Preoții de pe acel timp au însemnat în scris cele ce au vădut, și așa cunoșcem noi revelațiunea aceea. Și ast fel ajung eu la taina aceea singură, carea nu a fost însemnată în scris. În țara mea, fraților, de pe vremea aceluî împărat nefericit au fost tot de una două religii, una tainică și alta publică; una cu zeii cei mulți, carea o deprindea poporul, și cealaltă numai cu un Dumnezeu, carea o deprindea numai preoțimea. Bucurați-vă împreună cu mine, fraților! Tote migrările diferitelor poporé, toate asupririle din partea împărăților, toate silințele vrășmașilor, toate schimbările, cari le-a produs timpul, au trecut, fără ca să stîrpească adevărul. Asemenea unei seminte, ce așteaptă sub glie timpul său, a trăit mai de parte adevărul, — și astăzi, — astăzi l-a sosit ziua!“

Uscatul trup al Hindului se cutremură de bucurie, și Elinul esclamă cu glas mare:

„Mi-se pare, ca și cum și pustia ar cânta lauda lui Dumnezeu!“

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut și se află de vîndare în Tipografia seminarială din Blaș:

Legile politico-bisericesci din 1894 și 1896

împreună cu respectivele ordinațiuni ministeriale, traduse, edate și comentate la ordinul Preavenatului Consistor mitropolitan de Alba Iulia și Făgăraș. Prețul unui exemplar broșurat e 1 fl. 20 cr. v. a. + pentru porto 10 cr.

Credem, că nu mai e lipsă, ca să atragem atențiunea clerului nostru asupra acestui op. Fără de cartea această nici un preot nu pôte, să se acomodeze în deosebitele sale agende, după-ce prin legile politico-bisericesci s'au schimbat toate raporturile de drept privitor la căsătorie. Tocmai de aceea credem, că nu va fi oficiu preotesc, din care să lip-

sescă această carte, în care se află toate cele, de câte are trebuință preotul în urma situațiunii noue create prin legile aceste.

Tot la tipografia seminarială se află de vîndare:

Îndreptariu

în cauza dărilor directe de stat, pentru oficiile parohiale gr. catolice. Blaș 1896.

Broșura constă din 39 pagine, în cari se dau inviațiunile cele mai bune, cum au să purcedă oficiile parohiale și curatoratele, cum și privații la aruncarea și conserierea dărilor de stat și anume: 1. a dării de case, 2. a dării de câștig, 3. a dării după camele, 4. a dării supletóre generale de venit, 5. a taxei de scutire dela miliție, 6. a dării de arme și de vinat și 7. comisiunile pentru aruncarea dărilor. — Prețul unei broșuri e 8 cr., expedită franco sub fașe 11 cr.

Instituțiunile calvinesci

în biserica românească din Ardel,
fazele lor în trecut și valorea în prezent.

Studiu istorico-canonic de Dr. Alexandru Grama. — Opul constă din XVI+476 pag. 8° mare și se pôte procura cu prețul de 3 fl. la Tipografia seminarială în Blaș (Balázsfalva).

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Octolchul cel mic edit. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a. legat cu călcăit de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu Pentecostariul costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgierii, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Euchologiu

edițiunea a doua, revădută după originalul grecesc și îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariu frumos în negru și roșu. — Prețul nelegat fl. 2.80, érá legat în piele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul și istoria bisericeii românești unite, studiu apologetic din incidentul invectivei „Gazetei Transilvaniei“ și a dlui Nicolae Densușan asupra Mitropolitului Vancea și a bisericeii unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețul 70 cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețul 1 fl. Ambele părți expedate franco 1 fl. 85 cr.

A apărut:

Stilistica practică sau Regule și Exemple pentru tot felul de epistole, cereri, acte și documente, cari vin mai des înainte în viața de toate zilele, de Ioan F. Negruț. Blaș 1896. Prețul 60 bani (30 cr.).

Editor și redactor răspunător:

Dr. Victor Szmigelski.

Tit Bud vicariul Maramurésului anunță, cum că s'a început tipărirea

„Vieții Sântilor“.

Opul se pôte prenumera la auctor cu 4 fl. 50 cr. exemplarul.

(23) 1-1